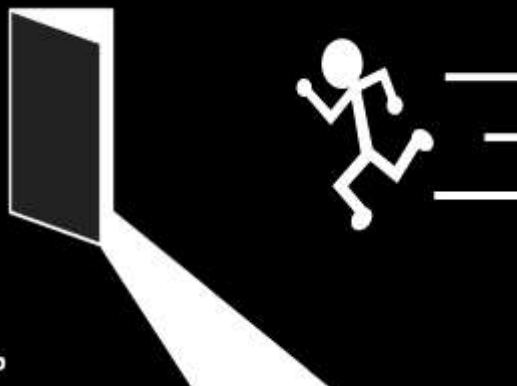

IDEŠ DALJE!

Skup etnologa i kulturnih antropologa
diplomiranih 2013. i 2014.

21. i 22. studenoga 2014.
Zadar (Novi kampus)

Hrvatsko etnološko društvo
Odjel za etnologiju i kulturnu antropologiju—Zadar
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju—Zagreb

Program skupa

Zadar 2014.

P r o g r a m

Petak, 21. studenoga 2014.

(Novi kampus, Dr. Franje Tuđmana 24 i, dvorana 125)

17:00 Otvaranje skupa

Zoran Čiča, predsjednik Hrvatskoga etnološkog društva

Dunja Brozović Rončević, pročelnica Odjela za etnologiju i kulturnu antropologiju Sveučilišta u Zadru

Nevena Škrbić Alempijević, pročelnica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

17:30 Predstavljanje knjige *Grad kakav bi trebao biti: etnološki i kulturnoantropološki osvrti na festivale*, autorica dr. sc. Petre Kelemen, znan. sur. i dr. sc. Nevene Škrbić Alempijević, izv. prof.

19:00 Večera za sudionike skupa u restoranu Jadera

Subota, 22. studenoga 2014.

(Novi kampus, Dr. Franje Tuđmana 24 i, dvorana 125)

P r v a s e s i j a

09:00 Tonja Sedlar (Zagreb):

Koncept doma i nostalgija među petrovačkim Rusinima

09:20 Iskra Eterović (Zadar):

„Čovjek između doma i putovanja“: *backpacking* putnici kao utjelovljenje značenja doma i kretanja u globaliziranom svijetu

09:40 **Rasprava**

10:00 **Stanka**

Druga sesija

11:00 Marina Tkalčić (Zagreb):

Vile i vilinska pedagogija u novopoganskim duhovnostima u Hrvatskoj

11:20 Martina Prokl Predragović (Zagreb):

Sociokulturne značajke primjene hagioterapije

11:40 Katarina Lajtman (Zagreb):

Kulturna analiza ljubavnih i obiteljskih veza na primjeru Dana zaljubljenih u postsocijalizmu

12:00 **Rasprava**

12:20 – 15:00 **Stanka za ručak**

Treća sesija

15:00 Marijana Paula Ferenčić (Zagreb):

Zagrebačka tržnica Dolac kao mjesto razmjene i konstruiranja identiteta

15:20 Petra Magaš Faričić (Zadar):

Folklor u suvremenom, gradskom kontekstu: *Smotra folkloru Zadarske županije*

15:40 Martina Petrić (Zadar):

„Sidin na zidiću ispid DHM-a“: supkulturni život Zadra

16:00 **Rasprava**

16:20 **Stanka**

Četvrta sesija

- 17:00 Nikolina Rusac (Zagreb):
Pazinka: kulturnoantropološki i muzeološki pristupi tematizaciji industrijskog nasljeđa socijalizma
- 17:20 Ivana Gmižić (Zadar):
Kulturnoantropološka studija utjecaja migracija na oblikovanje prostora otoka Iža – *otoka od dva slova*
- 17:40 **Rasprava i zatvaranje skupa**

Iskra Eterović (Zadar)

Iskra.Eterovic@gmx.de

„Čovjek između doma i putovanja“: *backpacking* putnici kao utjelovljenje značenja doma i kretanja u globaliziranom svijetu

U ovom se izlaganju propituje poimanje doma i domovine u vrijeme globalizacije s posebnim osvrtom na identitete putnika poput *backpackera*. Istražuju se čežnja za domovinom i čežnja za daljinom kao pokazateljima čovjekovih potreba za „ukorijenjenošću“, odnosno „mobilnošću“. Nadalje, u radu se uz navedeno pokušava odgovoriti i na pitanje razlike u poimanju doma i domovine u globaliziranom kontekstu. Ova opreka dovodi se u vezu s različitim statusima pojedinaca koji promišljaju o domu i domovini poput turista i putnika. Oni se razlikuju pri odabiru smještaja, pri čemu jedni koriste hotele i hostele. Posebna se pažnja posvećuje hostelu i njegovim značenjskim mijenama, što se tumači kao odraz potreba gostiju, njihovog mijenjajućeg identiteta i novih trendova. U izlaganju će se nastojati interdisciplinarno promisliti odnos doma i domovine, ukorijenjenosti i mobilnosti prezentacijom raznolikih naracija intervjuiranih kazivača.

Ivana Gmižić (Zadar)

ivana.gmizic@gmail.com

Kulturnoantropološka studija utjecaja migracija na oblikovanje prostora Iža – *otoka od dva slova*

U izlaganju se analizira utjecaj migracija na oblikovanje prostora otoka. Iseljavanje je imalo ključnu ulogu u oblikovanju kulturnih sastavnica otočnoga krajolika. Veći dio rada rezultat je razgovora s otočanima te autoričinog osobnog iskustva boravka na otoku. U prvom je dijelu izlaganja, na temelju antropološke i geografske literature o krajoliku, prikazano teorijsko polazište istraživanja krajolika. U drugom se dijelu izlaganja analizira uloga veloiških iseljenika u oblikovanju otočnoga prostora na primjeru zgrade „Doma kulture Silvio Filipović“ (čitaonice) koja je sagrađena novčanim donacijama iseljenika i fizičkim radom otočana.

Iseljavanjem s otoka smanjio se broj stanovnika Iža, a samim time došlo je do postupnoga napuštanja poljoprivredne djelatnosti. To se negativno odrazilo na kulturne sastavnice krajolika, odnosno došlo je do napuštanja zemljišta i promjena u prostornoj organizaciji. Gotovo jedino što je ostalo od agrarnoga krajolika su toponimi koji nam svjedoče o nekadašnjoj vezi čovjeka s prostorom obitavanja. Kako bi se bolje razumio sadašnji krajolik bilo je potrebno istražiti procese koji su uvjetovali njegov trenutni izgled. Stoga je zadnji dio izlaganja posvećen prikazu krajolika otoka Iža očima otočanina. Takav krajolik doživljen je kao prostor simboličke razmjene, odnosno kao sustav komunikacije ili jezika. Analizom spomenika na otoku Ižu, iščitavaju se pomaci u ideološkom tumačenju krajolika, odnosno iščitavaju se transformacije ideoloških sustava koji su pokušavali utjecati na upisivanje novih značenja u otočni prostor.

Marijana Paula Ferencić (Zagreb)

m.p.ferencic@gmail.com

Zagrebačka tržnica Dolac kao mjesto razmjene i konstruiranja identiteta

Tema ovog izlaganja je društvena konstrukcija prostora zagrebačke tržnice Dolac, kojemu se pristupa kao mjestu razmjene i kreiranja višestrukih identiteta. Riječ je o fenomenu dugog kontinuiteta: tijekom povijesti tržnice (*placevi*, *pazari*, *pijace*) su se oblikovale kao posebno izdvojeni i uređeni prostori namijenjeni za osnovnu trgovinu prehrambenim i neprehrambenim proizvodima. U izlaganju se donose rezultati istraživanja zagrebačke tržnice Dolac kao mjesta društvene proizvodnje i oblikovanja prostora, opskrbe i razmjene, susreta i okupljanja, mjesta dodira formalne i neformalne ekonomije, turističke atrakcije, oblikovanja kulturnih značenja te kao mjesta višestrukih identiteta. Analiza ove tržnice je usmjerena na intimne (iskustva i doživljaji posjetitelja i prodavača) i javne naracije (turizam, mediji) koje ukazuju na slojevitost i višedimenzionalnost jednoga prostora. Istraživanje zagrebačke tržnice Dolac kao segmenta urbane antropologije uključivalo je propitivanje upisanih kulturnih značenja i iskustava u njezin prostor. Pokazalo se kako ova tržnica u sebi utjelovljuje vrijednosti različitih sustava i vizija (kulturnih, socijalnih, urbanističkih itd.), koje pokazuju kako ljudi konstruiraju vlastito iskustvo urbanog života koji je prožet fizičkim prostorom, ali i upisanim značenjima te imaginacijom grada.

Katarina Lajtman (Zagreb)

klajtman@gmail.com

Kulturna analiza ljubavnih i obiteljskih veza na primjeru Dana zaljubljenih u postsocijalizmu

U izlaganju se problematizira ljubav kao osjećaj „ukodiran“ u kulturu, čije je značenje za pojedinca rezultat različitih diskursa o ljubavi, a posebice dominantnog diskursa o romantičnoj ljubavi. Takva ljubav nadovezuje se na predodžbe o evoluciji ljubavi koja se odvija navedenim slijedom: veza, sklapanje braka, zasnivanje obitelji. U izlaganju se ističe i odstupanja od takvog obrasca romantične ljubavi te se osvrće na proces ljubavnog života koji Vera Stein Erlich iznosi u knjizi *Porodica u transformaciji*, zatim na teoriju Anthonyja Giddensa o „spajajućoj ljubavi“ i „čistim vezama“ te na koncept nesigurnosti u suvremenom zapadnom društvu Ulricha Becka. Uvidom u dominantni diskurs te uvidom u narative o odstupanjima i promjenama u doživljaju ljubavi nastoji se pokazati kako sugovornici u okviru istraživanja pridaju značenje ljubavi te stvaraju predodžbe o vlastitoj budućnosti. Uz praćenje pojedinačnih praksi i naracija sugovornika, u istraživanju se propituju i pojedina javna medijska događanja i sociokulturni fenomeni koji su povezani s ljubavlju. Na temelju prikupljenih podataka i naracija sugovornika ispostavlja se da na značaj ljubavi i stvaranje ljubavnih planova za budućnost utječu obiteljski kontekst pojedinca te narativ o nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj.

Sugovornici u istraživanju rođeni 1950-ih te krajem 1980-ih ukazuju i na različite prakse slavljenja ljubavi – Dan žena i Dan zaljubljenih. Istraživanje odnosa spomenutih praznika i značenja ljubavi otvara put pitanjima rodne nejednakosti i potrošačke kulture.

Petra Magaš Faričić (Zadar)

p.magasfaricic@gmail.com

Folklor u suvremenom, gradskom kontekstu: *Smotra folkloru Zadarske županije*

U izlaganju se predstavlja smotra folkloru kao javni događaj u gradskoj sredini, događaj koji ima svoju strukturu tj. uključuje cilj i unaprijed izrađen program, sudionike i publiku. Cilj je toga empirijskog istraživanja osvijetliti uloge i stavove stručnih suradnika zadarske Smotre folkloru o scenskom predstavljanju izabranih aspekata tradicije kao i mišljenja članova kulturno-umjetničkih društava o motivima nastupanja na folklornim smotrama i predstavljanju vlastitog lokalnog identiteta „drugima“. Uz pomoć kvalitativnih metoda nastojat će se odgovoriti na pitanja koja otvara scenska izvedba izdvojenih aspekata tradicije poput „izvornosti“ (nošnje, prikazivanih običaja, glazbe, plesa), ocjene i usmjeravanja stručnjaka, kao i na pitanja suvremenog značenja amaterizma i predstavljanja identiteta od strane izvođača. Rezultati istraživanja ukazuju na kompleksnost pristupa stručnog žirija prilikom suradnje s KUD-ovima i tijekom ocjenjivanja na smotrama. Prema mišljenju struke, uloga etnologa odnosi se na nenametljivo „usmjeravanje“ potreba kulturnih amatera uz pomoć dostupnih podataka i muzejske građe. Neki od osnovnih kriterija ocjenjivanja na *Smotri folkloru Zadarske županije* su: način na koji je nošnja izrađena, vremenska podudarnost korištenih elemenata nošnje, dramski izraz, intonacija, duljina nastupa i brojnost članova. Temelje za suvremenu kulturnu priredbu kao što je *Međunarodna smotra folkloru* u Zagrebu osigurala je i *Smotra folkloru Zadarske županije*. To potvrđuje i perspektiva kulturno-umjetničkih društava koja motivaciju za okupljanje pronalaze u međusobnom druženju, želji za očuvanjem i predstavljanjem života predaka „drugima“, vrijednosti i normi zajednica iz kojih potječu, u ljubavi prema zavičajnom folkloru kao značajnom simbolu identiteta. KUD-ovi smatraju da zadarska *Smotra folkloru* omogućuje sudionicima priliku za druženje, razmjenu iskustva i predstavljanje lokalnog identiteta.

Martina Petrić (Zadar)

mapetric@student.unizd.hr

„Sidin na zidiću ispid DHM-a“: supkulturni život Zadra

U ovom se izlaganju propituje život supkulturnih skupina u Zadru kroz posljednjih trideset godina s fokusom na trenutno okupljanje mladih oko Studentskoga kluba „Božo Lerotić“, odnosno bivšeg DHM-a. Daje se pregled cijele supkulturne povijesti toga razdoblja: svirke i koncerti, razna mjesta okupljanja, različiti stavovi o vizualnom identitetu, klasificiranju pripadnika određene skupine, šminkerima, *pozerima* i samom DHM-u te o odnosima među različitim generacijama, lokalne mladeži i onih koji su se tu naknadno doselili. Poseban se dio odnosi i na kronologiju razvoja i djelovanja DHM-a te općenito na omladinske klubove u cijeloj državi. Razmatra se i pitanje o tome što se događa s pripadnicima supkulture nakon diplomiranja te se donosi usporedba zadarske supkulturne scene s nekim drugim gradovima i državama. Najviše se raspravlja o diskriminaciji i problemu supkulturne scene u gradu. Teorijski dio izlaganja temelji se na dostupnoj literaturi, a ostali izvori koji su korišteni u njegovom nastanku internetski su izvori, poput raznih portala, novina i časopisa. Propitivanju ove teme najviše su doprinijeli intervjui s kazivačima i aktivno sudjelovanje s promatranjem, koje se odvijalo na mjestima okupljanja pripadnika supkulturnih skupina.

Martina Prokl Predragović (Zagreb)

martina.prokl@gmail.com

Sociokulturne značajke primjene hagioterapije

Predmet ovoga izlaganja je hagioterapija, oblik pružanja duhovne pomoći kršćanske provenijencije koju je razvio poznati hrvatski teolog i profesor Tomislav Ivančić. U izlaganju će se nastojati osvijetliti odnos teorijskih i metodoloških koncepcija i izvedbene prakse hagioterapije iščitavanjem djela Tomislava Ivančića i osobnim susretom s praktikantima hagioterapije. Specifičan naglasak stavljen je na promatranje hagioterapije kao terapijske, “prirodne”, “svete” i interdisciplinarnе znanosti – duhovnosti. Kao takva, hagioterapija se problematizira u okviru postmodernističkih tendencija koje, između ostalog, na širem planu propagiraju i propituju upravo takve oblike prakticiranja duhovnosti namijenjene “svim ljudima”, bez obzira na svjetonazorske pretpostavke i religijska uvjerenja. Taj se stav, s obzirom na rezultate istraživanja na terenu, nastoji kritički promotriti.

Višeznačni oblici i sadržaji različitih duhovnosti prisutnih u suvremenom društvu, koji pokazuju vječnu ljudsku potrebu i traganje za Svetim, danas se daleko brže mijenjaju od mogućnosti njihova praćenja. Današnja potraga za Svetim kod većine je ljudi primarno orijentirana na pronalazak autentičnog oblika religioznosti koji odgovara vremenu u kojemu ti ljudi žive, problemima s kojima se svakodnevno susreću te neizostavno, o temeljnim pitanjima samoostvarenja, smisla, svrhe, života i smrti, ljubavi, zdravlja i mira. Na te izazove svoje je odgovore ponudila i hagioterapija. Izlaganjem se nastoji utvrditi – na koji način i pod kojim uvjetima?

Nikolina Rusac (Zagreb)

nrusac@gmail.com

***Pazinka*: kulturnoantropološki i muzeološki pristupi tematizaciji industrijskog nasljeđa socijalizma**

U izlaganju se tematizira pitanje tvornice *Pazinka* koja dijeli sličnu sudbinu mnogih u nekadašnjoj državi - nastala je u periodu sveopće industrijalizacije, dugi niz godina bila poticaj razvitka i napretka sredine, a promjenom sistema uništena je i zatvorena. Danas su njeni prostori jednim dijelom napušteni i devastirani, a jednim dijelom zauzeti novim tvrtkama koja u njima djeluju. Istraživanje je provedeno metodom usmene povijesti, intervjuima s bivšim radnicima te konzultiranjem tvorničkih publikacija i tvorničkog lista. Izlaganje je tematski koncipirano u dva dijela. Prvi dio, kojem se pristupa s kulturnoantropološkog gledišta, bavi se pitanjima radništva u kontekstu socijalističkog sustava, odnosno načina zapošljavanja, radne svakodnevice te društvenog položaja radnika, kao i organizacije rada u *Pazinki*. Nadalje, temi se pristupa s rodnog aspekta u tematiziranju tvornice kao ženskog radnog kolektiva, te na kraju njenog industrijskog kraja, privatizacije, te neizbježnih pitanja nostalgije i identiteta. Namjera nije iznošenje povijesnog presjeka života tvornice, kao ni izlaganje problematike socijalističkog sustava, ali ovi aspekti služe kao sredstva nadopunjavanja i kontekstualiziranja same baze rada, koja se očituje u tome što u prvi plan stavlja radnike, njihova sjećanja, promišljanja i stavove vezane uz period života rada u tvornici, kao i značenja koja joj pridaju kao dio njene socijalističke prošlosti. U drugom, muzeološkom dijelu, tvornicu *Pazinka* smještam u kontekst industrijskog socijalističkog nasljeđa i bavim se pitanjima očuvanja, valoriziranja te stvaranja mogućnosti za korištenje nasljeđa tvornice kao resursa u daljnjem razvoju. Neke od njih, a koje smatram realnim su organiziranje izložbe i stvaranje virtualne baze podataka o ovoj temi, prenamjena prostora samog tvorničkog kompleksa te stvaranje ili uključivanje tvornice u rute kulturnih putova. Cilj izlaganja je tematizacija kulture rada *Pazinke* i skretanje pažnje na vrijednosti i perspektive ovog oblika nasljeđa.

Tonja Sedlar (Zagreb)

tsedlar2@ffzg.hr

Koncept doma i nostalgija među petrovačkim Rusinima

Okosnicu izlaganja predstavlja istraživanje društvenog sjećanja etničke skupine Rusina koji žive u Petrovcima, nedaleko Vukovara. Provedenim kvalitativnim istraživanjem dobija se uvid u fragmente društvenog sjećanja te skupine, pobliže ga upoznavajući preko procesa samoidentifikacije njenih pripadnika. U tom su se procesu istaknula dva koncepta – doma i nostalgije, koji su promatrani kao sociokulturne kategorije putem kojih su zahvaćeni načini na koje petrovački Rusini stvaraju, održavaju i dijele specifičnu sliku o sebi. Naracije kazivača, dobivene provedbom dubinskih intervjua, ukazale su na niz slojeva procesa identitetskog oblikovanja koje koriste kako bi se pozicionirali u širem sociokulturnom kontekstu u kojem žele osigurati autentičan položaj. U izlaganju se promatraju značenja koja su kazivači upisivali u koncepte doma i nostalgije, koji predstavljaju važne identitetske odrednice spomenute skupine. Rezultati terenskog istraživanja pokazali su kako kazivači uz ideju doma vežu snažne osjećaje pripadnosti, ne samo prostoru, već i skupini ljudi s kojom ga dijele, čime on postaje integralni dio njihovih identiteta. Točnije, kontekst razgovora o Domovinskom ratu, uslijed kojeg su svi kazivači bili prognani iz vlastitih domova, rasvijetlio je njihov odnos prema domu kao općem mjestu Rusina kroz kojeg oni upisuju i artikuliraju osjećaje pripadanja prostoru i stvaranja zajedništva s grupom ljudi koju smatraju značajnom za promišljanje vlastitog identiteta. Iskazi nostalgije koji se javljaju u tim razgovorima ukazuju kako se ona može promatrati kao vektor kojim se društveno sjećanje Rusina posreduje i širi, odnosno, putem kojih se kazivači identificiraju kao članovi spomenute društvene skupine. Kroz svoje naracije kazivači oblikuju dom kao sociokulturni prostor u kojem se isprepliću značenja koja svjedoče o odnosu pojedinca i prostora zajedno sa svim čimbenicima koji taj odnos održavaju i oblikuju (obitelj, društveno i kulturno nasljeđe zajednice, njeni članovi i osjećaj njenoj pripadnosti itd.) te koji, kao takav, čini integralni dio njihovih identiteta.

Marina Tkalčić (Zagreb)

rahova8@gmail.com

Vile i vilinska pedagogija u novopoganskim duhovnostima u Hrvatskoj

U izlaganju se nastoji rasvijetliti kontinuitet vjerovanja u vile u hrvatskim novopoganskim duhovnostima te aspekte vilinske pedagogije temeljene na tim vjerovanjima, ali i na duhovno-magijskim i svakodnevnim praksama hrvatskih novopogana. Vilinsku pedagogiju, na tragu pisanja o supkulturama vila Lewisa i Kahna (2010), promatra se kao praksu svojevrsnog učenja od vila uglavnom baziranog na propitivanju dominantnih oblika (bio)moći, pri čemu su vile suprotstavljene kapitalizmu, imperijalizmu te mnogim oblicima ugnjetavanja. Naglasak se stavlja i na ekologiju, odnosno promišljanje kako se, pomoću vilinskih kultura, obratiti Zemlji na benigniji i manje agresivan način.

Pri kontekstualizaciji vilinske pedagogije naglasak je na novopoganskim zajednicama u Hrvatskoj kao jednoj od struja iznimno opširnog i raznovrsnog pokreta new age. Kroz iskaze članova Međunarodne paganske federacije Hrvatske te rodnovjerne zajednice o njihovim duhovnim i svakodnevnim praksama prikazuje se prisutnost pojedinih aspekata vilinske pedagogije u Hrvatskoj te isključivo njihova kompatibilnost, ne i istovjetnost.

Prakse hrvatskih novopogana unutar kojih možemo pratiti dodirnost sa segmentima vilinske pedagogije mogu biti: alternativni načini prehrane bazirane na organskom uzgoju, upotreba biljaka za izlječenje, ekološka osviještenost i aktivizam te općenito benigniji odnos prema Zemlji kao Velikoj Majci, zagovaranje održive ekonomije i proizvodnje i sl. Ipak, iako se vjerovanje u vile zamjećuje kod većine ispitanika, često to vjerovanje nema izravan utjecaj na njihove religijske i svakodnevne prakse u svojevrsnom edukativnom kontekstu kakav je, kao esencijalni aspekt, prisutan u vilinskoj pedagogiji Velike Britanije i Amerike.

Aktivistički, društveni i duhovni svjetonazori hrvatskih novopogana uglavnom nisu direktno potaknuti iskustvenim odnosima s vilama, već posredno. Naime, samo vjerovanje u postojanje vila kao prirodnih energija i manifestacija dio je cjelokupne duhovnosti novopogana i s njom povezanog načina življenja kao kompleksnog i zaokruženog svjetonazora.

Organizatori skupa:

Hrvatsko etnološko društvo
10000 Zagreb, Ivana Lučića 3

Odjel za etnologiju i kulturnu antropologiju
Sveučilište u Zadru
23000 Zadar, Ul. dr. Franje Tuđmana 24 i

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
10000 Zagreb, Ivana Lučića 3

Organizacijski odbor:

Marijana Belaj
Danijela Birt
Dunja Brozović Rončević
Zoran Čiča
Tomislav Oroz
Marija Plenković
Nevena Škrbić Alempijević

2014.